6.

Contactpersoon: Sarah Lauwers

Modernisme verduurzamen zonder het karakter te verliezen

Een modernistische woning renoveren is niet altijd eenvoudig. Je wil ze energiezuiniger en comfortabeler maken, zonder de typische architectuur aan te tasten. Buitenisolatie of nieuw schrijnwerk kan het uitzicht bijvoorbeeld sterk veranderen. Erfgoed Noorderkempen ging daarom in Nederland en Denemarken op zoek naar inspiratie en goede praktijkvoorbeelden.

In de Kempen vind je heel wat modernistische architectuur uit de tweede helft van de twintigste eeuw. Veel van die woningen zijn vandaag toe aan renovatie. De eigenaars willen meer comfort en een lager energieverbruik, terwijl sommige ingrepen net de kenmerken kunnen aantasten die een gebouw zo bijzonder maken. “We hadden nog onvoldoende kennis en praktijkvoorbeelden om eigenaars en ontwerpers daar goed in te adviseren”, vertelt Sarah Lauwers, medewerker Onroerend Erfgoed bij Projectvereniging Noorderkempen. “We wilden weten hoe andere landen daarmee omgaan. Welke technische oplossingen gebruiken zij? Hoe betrekken ze bewoners? En hoe combineren ze duurzaamheid, betaalbaarheid en erfgoedwaarde?”

Kijken hoe anderen het aanpakken

In 2022 trok een groep medewerkers en vrijwilligers met Erasmus+ naar Nederland en een jaar later naar Denemarken. De groep bestond uit mensen met verschillende achtergronden, van erfgoedconsulenten en een architect-ingenieur in opleiding tot een beheerder van een modernistische site en medewerkers uit beleid en publiekswerking. Enkele deelnemers hadden zelf een modernistische woning.

In Nederland volgden ze een masterclass bij BouwhulpGroep en gingen ze kijken naar verschillende gerenoveerde woonwijken. In Reeuwijk zagen ze bijvoorbeeld hoe de Rietveldwoningen energiezuiniger waren gemaakt met behoud van de typische geveldetails. In Denemarken waren ze te gast bij Realdania, waar ze meer leerden over Life Cycle Assessment (LCA). Ook daar bezochten ze verschillende modernistische woningen en woonwijken. “Je kan veel lezen over de renovatie van erfgoed, maar uiteindelijk moet je de gebouwen zelf zien”, zegt Sarah. “Je wil materialen en details van dichtbij bekijken, een gerenoveerde woning binnenstappen en kunnen praten met de mensen die de keuzes hebben gemaakt.”

“Door over de grens te kijken, ontdek je andere oplossingen en ga je ook anders naar je eigen aanpak kijken.”

SARAH LAUWERS, MEDEWERKER ONROEREND ERFGOED BIJ PROJECTVERENIGING NOORDERKEMPEN

Breder kijken naar renovatie

Voor ze vertrokken, bepaalden de deelnemers wat ze precies wilden uitzoeken. Tijdens de reizen konden ze hun vragen voorleggen aan architecten, erfgoedexperten, eigenaars en opdrachtgevers. Eenmaal terug brachten ze tijdens een workshopdag alles samen: welke ideeën waren bruikbaar voor hun eigen werking en waar wilden ze nog meer over weten?

Want het ging lang niet alleen over renovatietechnieken.
De deelnemers leerden ook bij over erfgoedwaardering, levenscyclusdenken, financiering en beleid. Ze bekeken hoe je bewoners kan betrekken bij een renovatie. “Bij de verduurzaming van erfgoed komt heel wat samen”, benadrukt Sarah. “Je hebt technische kennis nodig, maar moet ook rekening houden met erfgoedwaarden, beleid, communicatie, bewoners en betaalbaarheid.”

Aan de slag in de Kempen

Een aanpak uit Nederland of Denemarken kan je natuurlijk niet zomaar overnemen in Vlaanderen. De regels en financiering zijn hier anders, net als het erfgoedbeleid. Toch konden Sarah en haar collega's heel wat ideeën uit de studiereizen meenemen naar hun eigen werk. Zo houden medewerkers in hun advies aan omgevingsambtenaren en lokale besturen nu ook rekening met de volledige levenscyclus van een gebouw.

"Enkele deelnemers werkten als expert ook mee aan een Vlaamse brochure over erfgoedpanden en energie", gaat Sarah verder. "Erfgoed Noorderkempen startte daarnaast een databank met goede praktijkvoorbeelden en we deelden wat we hadden geleerd met lokale besturen en andere erfgoedprofessionals."

De blik over de grens houden

In Nederland en Denemarken merkten Sarah en haar collega's ook dat ze lang niet de enigen waren die zochten naar manieren om modernistisch erfgoed te verduurzamen. Organisaties in andere Europese landen botsen op gelijkaardige vragen rond energie, erfgoedwaarde, betaalbaarheid en veranderende woonnoden. "Je hoeft niet altijd zelf het warm water uit te vinden", zegt Sarah. "Door over de grens te kijken, ontdek je andere oplossingen en ga je ook anders naar je eigen aanpak kijken."

Na de twee studiereizen bleef Erfgoed Noorderkempen daarom contacten leggen en kennis delen met andere erfgoedorganisaties. Modernisme werd binnen de organisatie een vast thema en ook met buitenlandse partners bleven ze samenwerken. "Erasmus+ gaf ons geen pasklaar antwoord op de vraag hoe je modernistisch erfgoed het best verduurzaamt", besluit Sarah. "We weten nu wel veel beter waar we op moeten letten en bij wie we terechtkunnen met onze vragen. En we blijven bijleren."

"Dankzij Erasmus+ weten we nu veel beter waar we op moeten letten en bij wie we terechtkunnen met onze vragen. En we blijven bijleren."

SARAH LAUWERS, MEDEWERKER ONROEREND ERFGOED BIJ PROJECTVERENIGING NOORDERKEMPEN

